

VI. IN MEMORIAM

STEFAN ALEKSANDROWICZ (1946–2004)

Urodził się 10 września 1946 roku. Z wykształcenia polonista. Przez ostatnie 30 lat pracował w Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie, zajmując się głównie pisarstwem chłopskim oraz obrzędami dorocznymi. Był autorem kilku antologii literatury ludowej, członkiem redakcji serii wydawniczej „Dziedzictwo” w ramach Biblioteki Stowarzyszenia Twórców Ludowych oraz członkiem Rady Naukowej STL. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Z innych, pozaludowych, realizacji wydawniczych Stefana Aleksandrowicza należy wymienić jego utwory sceniczne, słuchowiska radiowe, tomiki poezji oraz liczne artykuły naukowe i popularnonaukowe, publikowane w różnych czasopismach.

Zmarł 7 stycznia 2004 roku.

Alfred Gauda

FRANCISZKA DĄBROWSKA (1916–2005)

Franciszka Dąbrowska urodziła się 24 marca 1916 roku we wsi Dzielna, zamieszkała w Bielowicach. Ukończyła 4 klasy szkoły podstawowej. Pracowała na własnym gospodarstwie rolnym i dodatkowo trudniła się tkactwem i innymi dziedzinami rękodzieła ludowego. Była krawcową strojów ludowych, hafciarką, wycinankarką, wykonywała pajaki ze słomy i wełny, bukiety kwiatowe, wieńce dożynkowe, malowała pisanki. Jej twórczość wyróżniała się biegłością techniczną i dużymi walorami plastycznymi. Należała do starszego pokolenia twórczyń ludowych, potrafiących zachowywać najpiękniejsze tradycje sztuki i folkloru regionu opoczyńskiego. Umiejętności hafciarsko-tkackie wyniosła z domu. Najpierw nauczyła się haftować, potem zaczęła tkąć, wykonując wszystkie czynności związane z tkactwem. Znała wiele tradycyjnych technik tkackich, pozwalających jej na wykonywanie różnorodnych tkanin. Była jedną z pierwszych tkaczek współpracujących ze Spółdzielnią CPLiA „Opocznianka”. Swoje umiejętności przekazywała córkom i bliskim współpracownikom.

Była jedną z pierwszych twórczyń ludowych biorących udział w pierwszym konkursie i wystawie na terenie powiatów rawskiego i opoczyńskiego mających na celu uaktywnienie ludowej twórczości. Demonstrowała na licznych spotkaniach nie tylko swoje wyroby, ale udzielając też instruktażu młodszym kobietom. W następnych latach uczestniczyła w kilkunastu różnych konkursach i wystawach sztuki ludowej, zdobywając pierwsze nagrody (w Kielcach, Piotrkowie Trybunalskim, Łodzi, Szydłowcu, Warszawie). Była członkiem Oddziału PTL w Opocznie. W 1985 roku została laureatką nagrody im. „Oskara Kolberga”.

Zmarła 21 maja 2005 roku.

Jan Łuczkowski

LESZEK DZIĘGIEL (1931–2005)

Fot. Elżbieta Dziegiel

Niebanalna biografia i droga do kariery akademickiej prof. zw. dr. hab. Leszka Dziegla są ze sobą splątane w węzeł tylu zależności, że rozsąplanie ich wszystkich teraz, kiedy Profesor odszedł przedwcześnie, wydaje się nie tylko bardzo trudne, ale i ryzykowne. Przyszło Mu bowiem dojrzewać i żyć w czasach, w których normy uczciwości i otwartości grały o lepsze z lękiem o własne życie i los najbliższych, z obawą o przyszłość kraju i narodu. Dla wielu ówczesnych inteligentów granice konformizmu ocierały się o zdradę, poczucie przyzwoitości nakazywało relegować kłamstwo, choć dopuszczało przemilczenie, a bezkompromisowość groziła tragicznymi następstwami. Szukanie złotego środka między wiernością sobie i wyniesionym z domu zasadom a koniecznością dostosowania się do nie akceptowanych warunków wojennego i powojennego życia znalazło wyraźne

odbicie w wyborach życiowych i intelektualnej biografii Profesora. Niejednokrotnie zmuszany do podejmowania działań niegodnych swoich możliwości i niezgodnych z dążeniami czy aspiracjami, nigdy nie zapominał o normach moralnych, w oparciu o które snuł własne plany i zamierzenia, wytyczał cele, szukając sposobności, by je, choćby częściowo, zrealizować.

Jedno z najpoważniejszych chyba życiowych rozczarowań przeżył, gdy w roku 1950, mimo bardzo dobrych wyników na egzaminie wstępnym, nie został przyjęty w poczet studentów historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nigdy nie zaakceptował reguł obowiązujących w ówczesnym życiu akademickim, a skierowanie na trzyletnie Studium Historii i Kultury Materialnej zawsze odbierał jako wynik nieuzasadnionych represji. Wychowany w przedwojennej rodzinie nauczycielskiej, syn Władysława Dziegla, doktora nauk historycznych, przedwojennego dyrektora gimnazjum w Pszczynie i wizytatora szkół dla mniejszości niemieckiej w katowickim kuratorium oświaty, nie wyobrażał sobie, że wymarzone studia mogłyby być dla niego niedostępne z przyczyn pozamerytorycznych. W roku 1955 został magistrem etnografii. Uzyskany niejako wbrew osobistym upodobaniom zawód przysporzył Mu później wielu intelektualnych satysfakcji, ale Profesor niemal zawsze traktował go z emocjonalnym dystansem.

Trudne lekcje przymusowej adaptacji, pobierane w okupowanym Lwowie, wykształciły w Nim umiejętność zachowania dumy i godności w najtrudniejszych nawet warunkach, a jednocześnie wyrobiły i ugruntowały zdolność do myślenia alternatywnego. Pomogło Mu to zapewne w późniejszej realizacji celów naukowych i poznawczych, orientując jednocześnie na metodologiczny prymat pragmatyzmu i funkcjonalizmu. Był realistą, niejednokrotnie ciężko doświadczanym i umiającym to doświadczenie wykorzystywać, ale także wrażliwym idealistą, skłonny do poszukiwania w nawet najgorszych czasach Piękna i Prawdy.

Wykształcona w warunkach wojennych i świadomie rozwijana pod wpływem wuja, Jana Warszawskiego, umiejętność „czytania między wierszami”, instynkt wydobywania informacji spod przesasyconych propagandą sformułowań, wreszcie żywotna potrzeba wartościowania i nazywania rzeczy po imieniu, nie zawsze przysparzały Mu przyjaciół, nie zawsze też poma-

gały w standardowej karierze. Po ukończeniu etnografii ówczesny mgr Leszek Dziegiel nie został przyjęty na studia doktoranckie w Uniwersytecie Jagiellońskim. Przez kilkanaście lat pracował w rozmaitych instytucjach kulturalnych i kulturalno-oświatowych Krakowa i Katowic, nie rezygnując jednak z badań i obserwacji, oraz publikując pokaźną ilość prac popularnonaukowych. Dopiero w roku 1969 za pośrednictwem prof. Andrzeja Waligórskiego, którego uważał za jednego ze swoich mistrzów i przyjaciół, otrzymał etat naukowy w krakowskiej Wyższej Szkole Rolniczej, w nowo utworzonym Instytucie Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych. Ten pierwszy, poważny krok w karierze akademickiej zaowocował wkrótce obroną pracy doktorskiej na temat *Rolnictwo chłopskie w Afryce wschodniej — studium z dziedziny antropologii ekonomicznej*. Leszek Dziegiel przygotował ją pod kierunkiem Andrzeja Waligórskiego i obronił na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku 1972. Od tego czasu antropologia ekonomiczna i polityczna oraz agroantropologia wyznaczały na wiele lat zasadniczy kierunek jego pracy badawczej. Zamiłowanie do historii, wynikające zapewne z osobistych predyspozycji i lojalności wobec pamięci ojca, ciekawość świata, wzmocniona rzetelnym poznawaniem geografii, a także pielęgnowane przez brata matki, politologa, zainteresowania bieżącymi problemami społeczno-politycznymi, w połączeniu z wiedzą etnograficzną uzyskaną w czasie studiów, stworzyły podstawę, na której Profesor kształtował swój warsztat naukowy. Pracowity i wytrwały, po doktoracie rokrocznie publikował artykuły z zakresu etnografii powszechnej, stając się powoli cenionym znawcą problematyki afrykańskiej i bliskowschodniej. Jego rozprawy na temat rolnictwa w Sudanie, Kenii czy Afganistanie, ekspertyzy dotyczące stanu systemów irygacyjnych, rozważania o sytuacji kobiet w afrykańskich społecznościach plemiennych znacząco wzbogaciły dorobek polskiej etnografii powszechnej.

W roku 1974 przebywał na stypendium w uniwersytecie w Kabulu. Po powrocie opublikował szereg prac na temat współczesnych problemów społecznych i kulturowych w afgańskim społeczeństwie polietnicznym. U schyłku lat siedemdziesiątych trzykrotnie przebywał w Iraku jako członek interdyscyplinarnej grupy ekspertów Instytutu Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych AR, która przygotowywała program rolniczego zagospodarowania irackiego Kurdystanu. Zebrał i opracował materiały do oceny stanu lokalnego rolnictwa i hodowli. Prócz tego przeprowadził w osiemdziesięciu wsiach badania nad tradycyjną i współczesną kulturą Kurdów. Stały się one podstawą Jego dalszych, teoretycznych i praktycznych studiów kurdologicznych.

W roku 1981 w wydawnictwie krakowskiej Akademii Rolniczej ukazała się Jego monografia *Rural Community of Contemporary Iraqi Kurdistan Facing Modernization*, na podstawie której w rok później uzyskał w Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu stopień doktora habilitowanego. Pozwoliło Mu to na stałe związać się z Katedrą Etnografii Słowian w Uniwersytecie Jagiellońskim i już bez przeszkód pokonywać kolejne szczeble kariery akademickiej. W roku 1983 uzyskał pełny etat docenta, w roku 1987 objął kierownictwo Katedry, a po jej przekształceniu w Instytut Etnologii pełnił funkcję dyrektora. Jednocześnie kierował Zakładem Etnologii Europy i Bliskiego Wschodu. Zadbał o wyremontowanie siedziby Instytutu, o zmodernizowanie archiwum, o poszerzenie i uzupełnienie zbiorów bibliotecznych, o rozwój badań naukowych. W roku 1995 otrzymał tytuł naukowy profesora, między innymi w uznaniu wartości książki *Węzeł kurdyjski. Kultura. Dzieje. Walka o przetrwanie*.

Praca ta po części wiązała Jego wcześniejsze rozważania nad tradycyjną i współczesną kulturą kurdyjską. Aspirując do swego rodzaju syntezy, Autor niejednokrotnie zastrzegał, że dzisiejszy warsztat etnologiczny, budowany w oparciu o wielość metod oraz rzadko kompatybilne profile badawcze, w praktyce nie gwarantuje pełnego naukowego obiektywizmu.

Prezentując więc polskiemu odbiorcy obraz kultury egzotycznej, posłużył się czytelną dla specjalisty systematyką, a jednocześnie zachował jednorodny charakter opisu oraz interpretacji poszczególnych zagadnień. Zrezygnował z wielu szczegółów, ale dzięki temu uzyskał w miarę homogeniczne, monograficzne ujęcie całości kulturowej — na tyle ważne, by zaskarbić Mu nie tylko dozoną przyjaźń i wdzięczność wielu przedstawicieli kurdyjskiej diaspory w Polsce i Europie, ale także samej książce zapewnić światowy rozgłos i pozycję podręcznika akademickiego w kurdyjskich uniwersytetach. W roku 1981, po krótkim pobycie w Libii, opracował studium porównawcze o sposobach modernizowania postplemionych społeczności Iraku i Libii. W połowie lat osiemdziesiątych odbył dwukrotne staże miesięczne w Oxfordzie. Bezpośrednie kontakty z przedstawicielami angielskiej antropologii społecznej utwierdziły Go w słuszności dotychczasowych wyborów metodologicznych i zainteresowaniu polityczną odmianą antropologii.

W początkach lat dziewięćdziesiątych rozpoczął badania nad życiem codziennym w PRL, wykorzystując w tym celu przede wszystkim wieloletnie obserwacje, osobiste notatki i materiały. Prowadził z tego zakresu wykłady tematyczne, publikował artykuły naukowe i popularnonaukowe, wreszcie zainspirował badania międzynarodowe poświęcone problematyce życia codziennego w krajach „demokracji ludowej”. Opublikowana w roku 1998 praca *Paradise in a Concrete Cage. Daily Life in Communist Poland. An Ethnologists View* skłoniła prof. Klausa Rotha z uniwersytetu monachijskiego do uruchomienia FOROST, wieloletniego międzynarodowego programu badawczego poświęconego temu zagadnieniu. Prof. Leszek Dzięgiel odpowiadał za jego realizację ze strony polskiej, włączając się w badania osobiście i koordynując pracę swoich współpracowników.

Jego zaangażowanie miało wielorakie źródła. Z jednej strony była to niewątpliwie potrzeba opisu i analizy skutków wielkiego społecznego eksperymentu, w którego sens Profesor wątpił od najmłodszych lat, ale który stając się faktem kulturowym, wymagał antropologicznej interpretacji. Z drugiej, niewątpliwie kierowała Nim chęć zarejestrowania przyspieszonej zmiany społecznej, która zniszczyła poważną część polskiego dziedzictwa, multiplikując straty poniesione w czasie działań wojennych, a jednocześnie dokonywała się wbrew intencjom większości środowisk inteligentnych, związanych silnym poczuciem odpowiedzialności za dotychczasowy dorobek narodowy. Z trzeciej wreszcie — istotną rolę w podjęciu tej problematyki odgrywały przeżycia osobiste.

Inklinacje do obiektywizowania własnych doświadczeń antropologicznych bardzo wyraźnie dały o sobie znać już w pierwszej książce autobiograficznej Profesora, *Lwów nie każdemu zdrow*, wydanej przez PTL w roku 1991. Lata wojny spędzone w lwowskim domu dziadków, w towarzystwie siostry, pod opieką matki, ciotki i wuja nie były sielanką. Konieczność opanowania podstawowej wiedzy na temat obcego miasta i zasad rządzących tamtejszymi społecznościami, kontakty z rówieśnikami wychowywanymi w zupełnie odmiennych warunkach, doświadczenie pogłębiającego się ubóstwa, nędzy i głodu; codzienność strachu i oczywistość niedostatku, nieustanny trening w walce o przeżycie i jednoczesna batalia o zachowanie godności, o utrzymanie tożsamości, zdobywanie wiedzy — wszystko to mogłoby złożyć się na rzewną i nostalgiczną opowieść o trudach wojennego losu wywiezionego z rodzinnego domu ośmiolatka. Tymczasem lwowskie wspomnienia Leszka Dzięgla, będąc swoistą kroniką przetrwania, są jednocześnie dokumentacją ówczesnego, ale i po części teraźniejszego stanu popularnej wiedzy ze wszystkich niemal dziedzin życia. Warunki panujące w mieście okupowanym przez bolszewików i hitlerowców, zniszczona infrastruktura, wielopoziomowe wewnętrzne konflikty, a zwłaszcza permanentny niedostatek — paradoksalnie wyzwoliły ogromne zasoby społecznej pamięci o najprostszych, praktycznych rozwiązaniach, jakie stosowano w europejskiej kulturze okresu przedindustrialne-

go. Ta pamięć, uruchomiona w ekstremalnych warunkach, okazała się prawdziwą skarbnicą kulturowych alternatyw, ujawniając przy okazji fakt, że oczywiste z pozoru udogodnienia cywilizacyjne mają w połowie XX wieku stosunkowo świeżą metrykę. Sposoby, jakie w okupowanym Lwowie, ale przecież nie tylko tam, stosowano celem zdobywania i obróbki żywności, podczas wyrobu, farbowania i przerabiania ubrań, reperacji obuwia, produkcji mydła i środków czystości; popularna wiedza medyczna i ziołolecznicza; rozbudowany system substytutów — wszystko wskazywało na bardzo bogaty repertuar rodzimych rozwiązań, o których pamięć w okresie poprzedzającym drugą wojnę światową była zaledwie przytłumiona, bo — dzięki coraz szerszej obecności produkowanych przemysłowo artykułów — wiedzy na ten temat nie wykorzystywano już na co dzień. Chociaż w optyce Autora imperatyw jej uruchomienia traktowany był jako sygnał ewidentnego regresu cywilizacyjnego, to z wprawą rasowego etnografa i niemałą satysfakcją notował On po latach rozmaite receptury i procedury, których znajomość pozwalała dorosłym — zwłaszcza babce — wykarcić i ubrać rodzinę, uchronić ją od chorób, a nawet zapewnić domownikom niewyszukane rozrywki. *Lwów...* jest ponadto skarbnicą informacji o samym mieście, jego topografii, architekturze, o rozwiązaniach urbanistycznych, traktach komunikacyjnych, ówczesnych środkach transportu, o rozmaitych urządzeniach komunalnych, o inicjatywach i rozwiązaniach administracyjnych, wreszcie o ludziach, którzy zamieszkując to miasto w czasach historycznych zawirowań, wypracowywali znośne warunki koegzystencji. Przyjęta w książce zasada snucia opowieści z perspektywy doświadczeń młodego chłopca pozwoliła Autorowi na rekonstrukcję wielu elementów ówczesnej kultury dziecięcej i młodzieżowej. We wspomnieniach tych, pisanych z pasją i zaangażowaniem oraz niewątpliwym talentem literackim nie brak dowcipu, gorzkiej niekiedy ironii, a jednocześnie dystansu, który osobistym doświadczeniom i obserwacjom nadaje wymiar ponadczasowy. To fascynujący dokument, rejestrujący odchodzącą w niepamięć wiedzę o szeroko rozumianej kulturze materialnej i społecznej, pisany z perspektywy człowieka dbającego o zachowanie ciągłości polskiej kultury duchowej.

Nieco podobny charakter ma wydana w roku 1996 *Swoboda na smyczy. Wspomnienia 1946–56*, chociaż w warstwie dokumentacyjnej dotyczy ona nieco późniejszego okresu. *Swoboda...*, napisana już po doświadczeniach *Lwowa...*, jest dowodem na pełną akceptację metody zastosowanej w pierwszej książce autobiograficznej. Leszek Dziegiel dokonał tu próby rekonstrukcji codziennego życia zwyczajnej, niezaangażowanej politycznie młodzieży — studentów i absolwentów — mocno akcentując granice pozornej wolności, jaka była ich udziałem. Przyjmując tym razem odnarratorską perspektywę młodego, chociaż dorosłego już człowieka, rekonstruował historyczne dziś doznania, przeżycia i trudności, z reguły opatrząc je komentarzem, nie pozbawionym troski o właściwe wyważenie proporcji między własną, ówczesną i obecną wiedzą. Doskonała pamięć, którą dysponował Profesor, Jego umiejętność wnikliwej obserwacji i profesjonalny warsztat dokumentacyjny sprawiają, że z pozoru „lekkie” książki autobiograficzne mają wartość źródła, trudnego do pominięcia przy badaniu dwudziestowiecznej kultury polskiej.

Na Jego indywidualność i osobisty światopogląd złożyły się pamięć o dokonaniach tragicznie zmarłego Ojca, atmosfera domu rodzinnego, model otrzymanego wychowania i wykształcenia, typ studiów, ale także przemiany w powojennej rzeczywistości polskiej oraz wyjazdy zagraniczne, które od połowy lat sześćdziesiątych pozwalały mu na kontakt z kulturami Zachodu, a później także Azji, Afryki i Bliskiego Wschodu. W połączeniu z podstawową metodą etnografii — obserwacją i wywiadem kwestionariuszowym, a więc sposobami poznawania teraźniejszości — wspomniane doświadczenia siłą rzeczy ukierunkowały Go na badanie współczesności ludzkiej kultury. Pozwoliły Mu też szybko włączyć się w proces

obserwacji i dokumentowania przemian, jaki rozpoczął się w Europie Środkowej w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Był otwarty na zachodnioeuropejskie dążenia do poznawania zakresu zmian, jakie zachodziły po drugiej wojnie światowej w Europie Środkowej, podejmował więc studia nad współczesnością, angażując w nie pracowników Katedry, a później Instytutu Etnologii. Nawiązując współpracę z uniwersytetami w Monachium, Pradze, Zagrzebiu, Sofii i Budapeszcie nadawał tej problematyce rangę profesjonalnych dociekań naukowych. W latach 2000–2005, w okresie wyczerpującej choroby, korzystając z wiedzy empirycznej o współczesnej rzeczywistości kulturowej rejonu Małopolski i Śląska kontynuował do ostatniej chwili prace nad problematyką współczesności, publikując artykuły i szkice, zwłaszcza w krakowskich „Arcanach”, z którymi był związany do końca.

Budując podstawy polskiej kurdologii i nie tracąc z pola widzenia potrzeby dokumentowania zmian, jakie dokonywały się w kulturze Europy Środkowej na przestrzeni dwudziestego wieku, Profesor Leszek Dzięgiel udowodnił sobie i innym, że siła woli i dążenie do prawdy są w stanie pokonać wiele trudności i granic, a wytrwałe i konsekwentne obstawanie przy pryncypiach, które w najtrudniejszych momentach życiowych zawsze wskazywały mu granice kompromisu, pozwoliło na zachowanie wierności sobie, rodzinie i nauce.

Profesor Leszek Dzięgiel odszedł przedwcześnie, po długiej, wyczerpującej chorobie, ale w pełni sił twórczych. Niemal do końca pisał, konsultował prace naukowe swoich wychowanków, snuł plany na przyszłość. Był członkiem wielu towarzystw naukowych, w tym Komitetu Nauk Etnologicznych PAN, Komisji Etnograficznej Oddziału Krakowskiego PAN, Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Pozostanie w naszej pamięci jako Autor wielu znakomitych prac naukowych, mądry, szlachetny i dobry człowiek.

Eugeniusz Jaworski, Ewa Kosowska

Prof. dr hab. Leszek Dzięgiel **Kalendarz życia i twórczości (1931–2005)**

- 1931 — urodził się 15 września w Mysłowicach. Ojciec Władysław ukończył studia humanistyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim i obronił doktorat z historii nowożytnej. Był dyrektorem gimnazjum w Pszczynie, więźniem obozów hitlerowskich; zginął w kwietniu 1945 w Hamburg–Neuenamme. Syn widzi go po raz ostatni we wrześniu 1939 r.
- 1939 — wyjeżdża z matką, Marią z d. Warszawską i siostrą Bożeną do Lwowa. Spędzone tam lata wojny były ważnym doświadczeniem, opisanym później w książce *Lwów nie każdemu zdrow* (1991).
- 1945 — powraca do Katowic. Kontynuuje naukę szkolną w Gimnazjum im. A. Mickiewicza.
- 1950 — matura i rozpoczęcie studiów w Uniwersytecie Jagiellońskim. Kontakty z profesorami K. Możyńskim, R. Reinfussem, K. Dobrowolskim, A. Waligórskim. Zainteresowania turystyczne. Przynależność do sekcji taternictwa jaskiniowego przy Klubie Wysokogórskim.
- 1953 — prowadzi badania terenowe tradycyjnego polskiego rzemiosła i kultury ludowej w województwach: krakowskim, rzeszowskim, kieleckim, lubelskim, warszawskim, olsztyńskim, łódzkim, białostockim i zielonogórskim dla ówczesnego Zakładu Badania Plastyki i Architektury Ludowej Państwowego Instytutu Sztuki (kierowanego przez prof. Romana Reinfussa). *Malowane kafle z Leżajska*, „Polska Sztuka Ludowa”, nr 1, s. 33–37.
- 1954 — *Malowane kafle z Rybniej*, „Polska Sztuka Ludowa”, nr 2, s. 109–118.
- 1954 — *Socha żelazna na Podlasiu. Odkrycie nowego narzędzia do orki*, „Lud” t. XLI, s. 2–10. Artykuł napisany wspólnie z Przemysławem Burchardem.
- 1955 — otrzymuje dyplom magistra etnografii.
- 1955–59 — jest sekretarzem redakcji miesięcznika „Ziemia” w Krakowie (PTTK). Zamieszcza tam artykuły popularyzatorskie: 1957 — nr 10, 11; 1958 — nr 1, 2, 4, 7. Okresowo współpracuje

- z katowickim Niższym Seminarium Duchownym, prowadząc zajęcia dydaktyczne z języka polskiego i historii.
- 1959 — podejmuje pracę jako instruktor pedagogiczny w Pracowni Turystyczno-Krajoznawczej katowickiego Pałacu Młodzieży.
- 1960 — poślubia Elżbietę Kieniewicz i przenosi się do Katowic.
- 1961 — *Etnograficzne antologie* (Rec.), „Etnografia Polska” t. IV, s. 424–425.
- 1963 — *Nieopublikowany skrypt profesora Kazimierza Moszyńskiego* (Rec.), „Etnografia Polska” t. VII, s. 548–550; K. Wittfogel, *Oriental Despotism*, New Haven 1957 (Rec.), „Etnografia Polska” t. VII, s. 534–539.
- 1964 — przychodzi na świat jego syn Maciej. K. Birket-Smith, *Primitive Man and His Ways*, London 1960 (Rec.), „Etnografia Polska” t. VIII, s. 394–396; L. Mair, *Primitive Government*, Harmondsworth 1962 (Rec.), „Etnografia Polska” t. VIII, s. 394–396.
- 1963–1965 — pracuje jako kierownik budowy skansenu w Chorzowie. Publikuje w czasopismach popularnych i popularno-naukowych: „Ziemia” (rocznik), „Poznaj Świat”, „Wiedza i Życie”, „Mówią Wieki”, „Poglądy”, „Panorama Śląska”.
- 1966 — otrzymuje stypendium rządu norweskiego w celu poznania muzeów skansenowych. Gromadzi materiały do przewodnika po Norwegii.
- 1967 — przeniesienie służbowe do Krakowa. Praca na stanowisku instruktora pedagogicznego w Młodzieżowym Domu Kultury. *Starożytne rytu skalne w górach Norwegii*, „Acta Archeologica Carpathica” t. IX, z. 2, s. 113–122; *Problemy afrykanistyki. Wybór materiałów z I Kongresu Afrykanistów w Akrze*, Warszawa 1963 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XII, s. 607–610.
- 1968 — Z. Marsh, G.W. Kingsnorth, *An Introduction to the History of East Africa*, Cambridge 1961 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XII, s. 575–579.
- 1969 — otrzymuje etat naukowo-badawczy w nowopowstałym Instytucie Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych w Wyższej Szkole Rolniczej (obecnie Akademia Rolnicza) w Krakowie. Publikuje: *Norweskie muzea skansenowskie*, „Polska Sztuka Ludowa”, nr 1, s. 224–228; współudział w redakcji książki: Andrzej Waligórski, *Spółeczność afrykańska w procesie przemian 1890–1943 r.*, Warszawa, Uniwersytet Warszawski, Studium Afrykanistyczne, s. 207.
- 1970 — J. Beaujeu-Garnier, *Geography of Population*, Aberdeen 1966 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XIV, z. 1, s. 307–309; T. Kerstiens, *The New Elite in Asia and Africa*, New York 1966 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XIV, z. 1, s. 309–311; G.K. Lewis, *The Growth of the Modern West Indies*, London 1968 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XVI, z. 1, s. 326–333; J. Spencer Trimingham, *The influence of Islam upon Africa*, London 1968 (Rec.), „Lud” t. 54, s. 210–212; *Refugee problems in Africa*, ed. by S. Hamrell, Uppsala 1967 (Rec.), „Lud” t. 54, s. 215–217; *Women in Tropical Africa*, ed. by D. Paulme, Berkeley–Los Angeles 1963 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XIV, z. 2, s. 227–230; M. Blundell, *So Rough a Wind — the Kenya Memoires*, London 1964 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XIV, z. 2, s. 230–234;
- 1971 — *Centralizm czy federacja?*, „Etnografia Polska” t. XIV, z. 2 s. 223–227; K.A. Busia, *Africa in Search of Democracy*, London 1967 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XV, z. 1, s. 325–329; A.F. Ewing, *Industry in Africa*, London 1968 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XV, z. 1, s. 321–325.
- 1972 — uzyskuje tytuł doktora nauk humanistycznych na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy *Rolnictwo chłopskie w Afryce Wschodniej — studium z dziedziny antropologii ekonomicznej*. Promotor — prof. Andrzej Waligórski. Publikuje: *Sudan — konflikt nierównych partnerów*, „Etnografia Polska” t. XVI, z. 1, s. 43–174; *Norwegia. Przewodnik*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1972 (wyd. II popr. 1978; wyd. III popr. i uzup. 1990).
- 1973 — *Konfrontacja Afryki niepodległej z białą supremacją*, „Przegląd Socjologiczny” t. XXV, s. 27–52; *Rolnictwo chłopskie Afryki Wschodniej u progu niepodległości*, „Etnografia Polska” t. XVII, z. 2, s. 225–248; *Language Use and Social Change*, ed. by W.H. Whitley, London 1971 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XVII, z. 1, s. 204–206; J.C. de Wilde, *Experiences with Agricultural Development in Tropical Africa*, Baltimore 1967 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XVII, z. 1, s. 207–210; współudział w redakcji książki: Andrzej Waligórski, *Antropologiczna koncepcja człowieka*, Warszawa, PWN, s. 397. Rozpoczyna współpracę z czasopismem „Aura”, publikuje drobne artykuły: 1973 — nr 2, 3; 1974 — nr 5; 1975 — nr 1, 7.

- 1974 — pobyt stypendialny w Uniwersytecie w Kabulu. Zainteresowanie kulturami Bliskiego i Środkowego Wschodu. W latach siedemdziesiątych zlecone wykłady dla Katedry Etnografii Słowian. *Roczny cykl produkcyjny chłopskiej zagrody zachodniokenijskich Luo*, „Lud” t. 58, s. 41–72. Praca napisana wspólnie z Andrzejem Waligórskim; *Chłop wschodnioafrykański i jego sytuacja po uzyskaniu niepodległości*, „Etnografia Polska” t. XVIII, z. 1, s. 161–190; *Chłostwo Afryki Wschodniej pod presją modernizacji*, „Etnografia Polska” t. XVIII, z. 2, s. 87–128; *Problemy skansenu małomiasteczkowego*, „Materiały Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku”, nr 13, s. 13–20; *Kolonializm w Czarnej Afryce*, „Etnografia Polska” t. XVIII z. 1, s. 249–252.
- 1975 — *Tradycyjna rodzina chłopca wschodnioafrykańskiego jako zespół produkcyjny*, „Przegląd Socjologiczny” t. XXVII, s. 159–178; *Z problematyki współczesnego Afganistanu*, „Etnografia Polska” t. XIX, z. 1, s. 206–208; *Burzliwe dzieje górskiego narodu*, „Etnografia Polska” t. XIX, z. 2, s. 235–240;
- 1976 — *Tradycyjne budownictwo w Afganistanie jako przykład harmonii między środowiskiem przyrodniczym i kulturowym*, „Etnografia Polska” t. XX, z. 1, s. 127–146; *Nowy księgozbiór naukowy*. (Komunikat), „Etnografia Polska” t. XX, z. 1, s. 241–242. W Belgradzie ten komunikat opublikowany po serbsku, „Etnoloski Pregled” t. 20–21, 1984–1985, s. 83–84; *Afrykanistyczna kolekcja Rogera de la Burde*. (Komunikat), „Etnografia Polska” t. XX, z. 1, s. 241–242.
- 1977 — *Afganistan — wyspa izolacji czy kraj przemian kulturowych?*, „Etnografia Polska” t. XXI, z. 2, s. 13–22; *Kabul współczesny — przykład przemian dzisiejszego Afganistanu*, „Etnografia Polska” t. XXI, z. 2, s. 23–62; *Afgańskie pożywienie codzienne i potrawy tradycyjne*, „Etnografia Polska” t. XXI, z. 2, s. 175–210; *The Situation of Women in Traditional Afghan Communities (Położenie kobiet w tradycyjnych społecznościach afgańskich)*, „Ethnologia Polona” t. 3, s. 67–81; Przygotowanie do druku po śmierci autora i opatrzenie posłowiem: Kazimierz Moszyński, *Zarys etnografii górali Assamu*, Kraków, Uniwersytet Jagielloński. seria: Skrypty uczelniane, s. 171.
- 1977–80 — jako członek grupy ekspertów agroekonomicznych prowadzi badania w 80 wsiach i miasteczkach irackiego Kurdystanu. Jest współautorem 7 wstępnych rolniczych projektów szacunkowych przygotowanych przez tę grupę ekspertów dla irackiego ministerstwa nawodnień rolnych w Bagdadzie. Kopie tych tekstów znajdować się powinny w archiwum polskich biur projektowych „Bipromel” i „Hydroprojekt” w Warszawie, a oryginały w Bagdadzie. Wkład autorski L. D. obejmował w każdym z siedmiu aneksów następujące rozdziały: stan rolnictwa tradycyjnego na obszarze projektowym, rola lokalnej służby rolnej, sytuacja w dziedzinie oświaty ogólnej i zawodowej, rola spółdzielczości. Ponadto L. D. był w sytuacji projektowej autorem rozdziałów postulujących podział na subregiony gospodarcze, reorganizację struktury usług, szkolnictwa i rekreacji. Projekty obejmowały terytoria w prowincjach Dohuk, Arbil i Sulaimania w Iraku Północnym w latach 1977–1980. W maszynopisie pozostają więc: 1. Zakho Irrigation Project–Feasibility Report, Annex 7, Warszawa, May 1979; 2. Balanda Irrig. Project–Feasibility Rep., Annex 7, Warszawa, May 1979; 3. Sarsian Irrig. Project–Feasibility Rep., Annex 7, Warszawa, May 1979; 4. Panjwin Irrig. Project–Feasibility Rep. Annex 7, Warszawa, May 1979; 5. Shemamok Irrig. Project–Feasibility Rep. Annex 7, Warszawa, May 1979. Ponadto w uzupełnieniach: 6. Shahraroor Irrig. Proj.–Feasibility Rep. Annex 7, Warszawa 1981; 7. Raniya Irrig. Project–Feasibility Rep., Annex 7, Warszawa 1981.
- 1978 — *Problem higieny w tradycyjnych społecznościach afgańskich*, „Prace Etnograficzne” ZNUJ, z. 11, 1978, s. 127–136; *Miejsce i rola koczowniczych pasterzy we współczesnym Afganistanie*, w: *Tradycja i współczesność w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej*, pod red. Edwarda Szymańskiego, Warszawa, s. 77–96; *The Human Factor Research in the Zakho, Balanda and Sersyan Projects — the Example of the Role of Social Anthropologist in the Irrigation Projects (Badania czynnika ludzkiego w Zakho, Balandzie i Sersyanie — przykład roli antropologa społecznego w projektach nawodnieniowych)*, w: *Proceedings of the Symposium: Scientific and Consulting Services as Development Factor in Agriculture of the Third World*, Sept. 18–22, 1978, Kraków, s. 78–87.
- 1980 — *Rola etnologa w stosunkach Polski z krajami rozwijającymi się*, w: *Funkcje społeczne etnologii*, pod red. Z. Jasiewicza, Poznań 1979, s. 261–268; *Problem nowoczesnej oświaty szkolnej w dzisiejszym Kurdystanie irackim*, „Afryka, Azja, Ameryka Łacińska”, nr 1–2, s. 49–67.
- 1981 — w grupie ekspertów jedzie do Libii i bada tamtejsze rolnictwo. *Rural Community of Contemporary Iraqi Kurdistan Facing Modernization. (Społeczności wiejskie współczesnego Kurdystanu*

- irackiego u progu modernizacji*), Kraków, wyd. Agricultural Academy in Cracow, „Studia i Materiały” nr 7, s. 208 (podstawa przewodu habilitacyjnego); *Budownictwo wiejskie współczesnego Kurdystanu irackiego*, „Etnografia Polska” t. XXV, z. 1, s. 189–217; *Uprawa roślin w rolnictwie chłopskim dzisiejszego Kurdystanu irackiego*, „Lud” t. LXV, s. 121–143, 1981; *Rola etnografa w międzydiscyplinarnej ekipie realizującej usługi naukowo-techniczne dla Iraku w Kurdyskim Okręgu Autonomicznym*, w: *Polskie badania obcych kultur ludowych*, pod red. E. Pietraszka, Wrocław, s. 103–109; *Traditional Food and Daily Meals in Iraqi Kurdistan Today (Tradycyjne pożywienie i posiłki w dzisiejszym Kurdystanie irackim)*, „Ethnologia Polona” t. 7, s. 99–113; *Kurdowie — klęski i nadzieje*, „Znak” nr 328, s. 1096–1110; *Aktualne problemy etnograficznych badań za granicą*, (Komunikat), w: *Polskie badania obcych kultur ludowych*, red. E. Pietraszek, Wrocław, s. 171–173.
- 1982 — broni rozprawy habilitacyjnej w Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rozpoczyna pracę w wymiarze połowy etatu docenta w Katedrze Etnografii Słowian. Publikuje: *Chów zwierząt w tradycyjnej gospodarce chłopskiej dzisiejszego Kurdystanu irackiego*, „Prace Etnograficzne” ZNUJ, z. 16, s. 97–109; *Wnętrza zagród chłopskich we współczesnym Kurdystanie irackim*, „Etnografia Polska” t. XXVI, z. 1, s. 223–244; *Hygiene and Attention to Personal Appearance among the Iraqi Kurds (Higiena i zabiegi upiększające pośród Kurdów irackich)*, „Archiv orientální” vol. 1/50, Praha, s. 43–50; *Life Cycle Within the Iraqi Kurd Family. (Cykl życiowy w rodzinie Kurdów irackich)*, „Ethnologia Polona” t. 8, s. 247–260; *Zakończenie polskich badań w Kurdystanie irackim*, Komunikat, „Etnografia Polska” t. XXVI, z. 1, s. 297–299.
- 1983 — *Technology in its ecological and cultural contexts: traditional farming tools in North Africa and Middle East (Technologia w kontekście ekologicznym i kulturowym: tradycyjne narzędzia rolnicze w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie)*, „Studia i Materiały”, Agricultural Academy in Kraków, nr 9, s. 23–36. Napisane wspólnie z Markiem Traczem; *O starożytnym kościele nestorian i jego spadkobiercach*, „Znak” nr 338, s. 36–60; *Żydzi i Arabowie w Palestynie — garść dat i faktów*, „Znak” nr 2–3 (339–340), s. 463–489; *Tradycyjny strój współczesnych Kurdów irackich i jego przemiany*, „Etnografia Polska” t. XXVII, z. 1, s. 339–361. Ten artykuł po angielsku jako *Kurdish Costumes and their Europeanization* ukazał się w „Acta Ethnographica”, Budapeszt, 1984–1985, 33/1–4, s. 89–108; *O tradycyjnym budownictwie Kurdów irackich*, „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury” t. XVII, s. 219–229; M. Gawęcki, *Wież środkowego i północnego Afganistanu. Tradycje i próby modernizacji*, Wrocław 1983 (Rec.), „Hemispheres”, no. 2, s. 241–243.
- 1984 — uzyskuje pełny etat docenta w Katedrze Etnografii Słowian. *Libya and Iraq: Making and Modernizing the Indigenous Peasantry. (Libia i Irak: tworzenie i modernizacja miejscowego chłopstwa)*, „Der Tropenlandwirt” (Witzenhausen), nr 23, s. 16–44; artykuł ten wydrukowała także „Ethnologia Polona” t. 9, s. 113–133. Przebywa na krótkich stażach w RFN i Anglii. W latach 1984–1993 był w uniwersytetach w Oxfordzie, Cambridge, Durham, Sztokholmie, Uppsali, Bazylei, Monachium, Kolonii, Gandawie, Bergen, Oslo i Lipsku, wygłaszając w czasie tych pobytów wykłady na temat własnych zainteresowań badawczych i kierunków badań w reprezentowanym przez siebie ośrodku naukowym.
- 1985 — *Polish anthropological contribution to the field—studies on sociocultural problems of the peasantry in the Developing Countries*. (Polski udział w antropologicznych badaniach terenowych nad chłopstwem w krajach rozwijających się), „Studia i Materiały” AR w Krakowie, nr 11, s. 30–44. Artykuł ten przedręgowany ukazał się pod tytułem *Post-War Polish Anthropologists in the Developing Countries* w „Journal of the Anthropological Society of Oxford” vol. 17, no. 2, 1986, s. 126–134; *Polska resenärer i 1800-taletis Kurdistan, (Dziewiętnastowieczni polscy podróżnicy po Kurdystanie)*, „Svensk-Kurdisk Journal”, nr 3, 1985, s. 22–23; *Centrum i peryferie: dyskusja o kształtowaniu antropologii narodowych*, „Etnografia Polska” t. XXIX, z. 2, 1985, s. 271–283; *Kultura i życie społeczne Azji Środkowej. Z polskich badań dawnych i współczesnych*, red. Zb. Jasiewicz, Poznań 1983 (Rec.), „Hemispheres” no. 2, 1985, s. 236–238; *Schylek feudalizmu na wsi europejskiej w oczach amerykańskiego historyka*, „Lud” t. 69, s. 163–174; T. Geerholm, *Market, Mosque and Mafraj. Social inequality in a Yemeni town*, Stockholm 1977 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XXIX, z. 2, 1985, s. 271–283; *Ethnos — medunarodni etnoloski casopis*, „Etnoloski Pregled” t. 20–21, Beograd 1984–1985, s. 81–82; *Dve poljske knige o kultury i narodima srednje Azije (Dwie polskie książki o kulturze*

- i narodach Azji Środkowej), „Etnoloski Pregled” t. 20–21, Beograd 1984–1985, s. 85–87; *Institut Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych Akademii Rolniczej w Krakowie jako ośrodek badań etnograficznych. Komunikat*, „Etnografia Polska” t. XXIX, z. 1, s. 222–225; Jacek Kolbuszewski, *Wiersze z cmentarza. O współczesnej epigrafice wierszowanej*, Wrocław, PTL, Seria Biblioteka Popularna, stron 256, ilustracje. Redakcja naukowa.
- 1986 — *Współcześni Asyryjczycy: nowy obszar badań etnograf?*, „Lud” t. 70, s. 213–217; *Skandynawscy antropolodzy o tradycyjnej gospodarce pasterskiej i jej aspekcie ekologicznym*, „Lud” t. 70, s. 260–269; *Próba syntezy kultur Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu*, „Etnografia Polska” t. XXX, z. 1, s. 269–279; R. Peters, *Islam and Colonialism. The Doctrine of Jihad in Modern History*, The Hague 1979 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XXX, z. 1, s. 263–269; A.M. Monteszaszwili, *Kurdy*, Moskwa 1984 (Rec.), „Etnografia Polska” t. XXX, z. 2, s. 204–207; J.M. Halpern, D.A. Kideckel, *Anthropology of Eastern Europe, Annual Review of Anthropology*, 1983, No.12 (Rec.), „Hemispheres”, no. 3, s. 227–240.
- 1987 — obejmuje kierownictwo Katedry Etnografii Słowian. Publikacje: *Problematika savremenog Blihog i Srednjeg Istoka i Severne i Afrike kao predmet interesovanja poljskog etnologa. (Problematyka współczesnego Bliskiego i Środkowego Wschodu jako przedmiot zainteresowań polskiego etnologa)*, „Etnoantropoloski Problemi”, Knjiga 2, Beograd, s. 158–170; *Andrzej Waligórski — etnograf szybko zapomniany*, w: *Na egzotycznych szlakach. O polskich badaniach etnograficznych w Afryce, Ameryce i Azji w dobie powojennej*, red. i posłowie L. Dziegiel, Wrocław, PTL, s. 11–22; także: *Observacje etnograficzne w sytuacjach nietypowych*; B. Betts, *Christians in the Arab East* (Rec.), „Lud” t. 71, s. 288–290; *Na egzotycznych szlakach. O polskich badaniach etnograficznych w Afryce, Ameryce i Azji w dobie powojennej*, Wrocław, PTL, Seria Archiwum Etnograficzne. Praca zbiorowa pod red. L. Dziegla, z jego przedmową, posłowiem i jednym z rozdziałów; H. Zimoń, *Wilhelma Schmidta teoria monoteizmu pierwotnego i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej*, (Rec.), „Etnografia Polska” t. XXXI, z. 1, s. 236–238.
- 1988 — *Norwegowie popularyzują prace polskich etnografów*, „Lud” t. 72, s. 209–215; *Archaeology and Martyrology: sources of the Integration of Assyrian Christian Communities in the Contemporary World (Archeologia i martyrologia: źródła integracji asyryjskich społeczności chrześcijańskich we współczesnym świecie)*, „Hemispheres” t. V, s. 29–43. Artykuł ten zmodyfikowany i przeredagowany ukazał się pod tytułem *Asyria zmartwychwstała — etnograf wobec mitów i faktów w „Pracach Etnograficznych” ZNUJ*, z. 28, 1991 s. 101–125; *Villages et petites villes kurdes dans l'Irak actuel. (Miasteczka i wsie współczesnego Kurdystanu irackiego)*, „Studia Kurdica” no. 1–5, Paryż, s. 127–156. Wcześniej w tym samym czasopiśmie ten artykuł ukazał się w perskiej wersji językowej, „Studia Kurdica” nr 4, 1986, s. 52–77; T. Löfwander, *Die sozialoekonomischen Verhältnisse...* (Rec.), „Lud” t. 72, s. 276–277; *Narkotyk czy katalizator stosunków społecznych?*, „Lud” t. 72, s. 272–277.
- 1989 — D. Chatty, *From Camel to Truck* (Rec.), „Etnografia Polska” t. XXXIII, z. 1, s. 288–291; A. Rabo, *Change on the Euphrates* (Rec.), „Etnografia Polska” t. XXXIII, z. 1, s. 291–297. *Tam, gdzie Zachód spotkał się z Orientem*, „Literatura Ludowa” nr 2, s. 61–64; *Tradycyjne rolnictwo Szkocji w oczach etnografa*, „Literatura Ludowa” nr 3, s. 71–74; *Problemy metodologiczne etnografii*. Praca zbiorowa etnografów polskich i zagranicznych pod redakcją naukową L. Dziegla i A. Zambrzyckiej-Kunachowicz, Kraków, Polska Akademia Nauk, s. 220; Ryszard Vorbrich, *Daba — górale północnego Kamerunu*, Wrocław, PTL — Seria Prace Etnologiczne, s. 277. Redakcja naukowa L.D. Publikuje w czasopismach „Tygodnik Powszechny”, „Czas Krakowski”, „Arcana”.
- 1990 — M.M. van Bruinessen, *Agha, Scheich und Staat* (Rec.), „Ethnos”, Stockholm, nr 1–2, s. 121–122.
- 1991 — *Lwów nie każdemu zdrów*. Wrocław, PTL, s. 367, ilustracje; *Etnografia i archeologia. W poszukiwaniu wspólnych pól badań i interpretacji*, „Prace Etnograficzne” ZNUJ, z. 28, s. 73–79; *Lwowska dziecięca piosenka uliczna czasów wojny*, „Literatura Ludowa” nr 1–6, s. 75–78; S.G. Pelletiere, *The Kurds. An Unstable Element in the Gulf*, Boulder-London 1984 (Rec.), „Lud” t. 74, s. 284–286; Sana Al-Khayyat, *Shame and Honour. Women in Modern Iraq*, London 1990, (w:) „Lud” t. 74, s. 286–290.
- 1992 — 23 kwietnia otrzymuje stanowisko profesora nadzwyczajnego UJ. Publikuje: *Węzeł kurdyjski. Kultura. Dzieje. Walka o przetrwanie*, Kraków, Universitas, s. 446, 33 fotografie, 3 mapy, streszcz.

- angielskie, bibliografia; *Changes of the Contemporary Villages in the Near East from the Perspective of a Polish Ethnologist. Questions and Doubts*. (Zmiany współczesnej wsi na Bliskim Wschodzie z perspektywy polskiego etnologa: pytania i wątpliwości), „Etnologia Polona” t. 17, s. 63–69; Kurdistan as a Subject of Research. (Kurdystan jako przedmiot badań), w: *In Search of Paradigm* pod red. Anny Zambrzyckiej-Kunachowicz, Kraków, s. 235–253; *Dari czy Pasztu?* „Literatura Ludowa”, nr 6, s. 74–76.
- 1993 — 27 grudnia otrzymuje tytuł profesora. Nominację wręcza prezydent Lech Wałęsa. Publikacje: L. Yalcin-Heckmann, *Tribe and Kinship among the Kurds*, Frankfurt am Main 1991 (Rec.), „Lud” t. 75 za rok 1992; *Bardziej straszne niż śmieszne*, „Arcana” nr 48, s. 64–77; T.F. Aristova, *Materiałna kultura Kurdów XIX — do pierwszej połowy XX w.* Moskwa 1990. (Rec.) „Lud” t. 75 za rok 1992.
- 1994 — *Przymus i przemoc. Władza i społeczeństwo krajów muzułmańskich w opiniach polskich etnologów*. Praca zbiorowa pod red. L. Dzięgla, w serii *Prace Etnograficzne ZNUJ MCXL*, z. 33, 1994 Kraków, s. 107. Opatrzono wstępem redaktora tomu; *Egzotyczny tor przeszkód. Etnologiczne badania w okresie PRL*, w: *Patologia i terapia życia naukowego*, pod red. J. Goćkowskiego i P. Kisiela, Kraków, s. 129–142; *Kwestia kurdyjska po wojnie o Kuwejt*, w: *Przymus i przemoc. Władza i społeczeństwo krajów muzułmańskich w opiniach polskich etnologów*, pod red. L. Dzięgla, *Prace Etnograficzne ZNUJ*, z. 33, Kraków, s. 73–107; *Skok z wybuchem, czyli środki pozoracji*, „Kultura” (paryska), nr 5, s. 41–59; *Wolność reglamentowana*. „Universitas” nr 12/4, Kraków, s. 48–55; *Mesta v Kurdistanu — tradice a současnost*, „Studia Ethnographicae” VIII. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica, Praha, s. 127–142; *The Kurds Today: between local, regional and national identity*, „Studia Ethnologica Croatica” vol. 6, Zagreb s. 105–117.
- 1995 — bierze udział w pracach Zespołu Nauk Humanistycznych Komitetu Badań Naukowych (Sekcja Nauk Historycznych; 1995–96). Rozpoczyna współpracę naukowo-dydaktyczną z Zakładem Teorii i Historii Kultury Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Publikuje: „Na cudaka”. *Moda epoki stalinowskiej*, „Arcana” nr 3, s. 117–129; *Polskie badania etnologiczne na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej*, „Lud” t. 78, s. 246–254; *Ta joj jak si Lwów lubił śmiać. O lwowskiej piosence ulicznej*, „Literatura Ludowa” nr 6, s. 60–65;
- 1996 — *Swoboda na smyczy. Wspomnienia 1946–1956*, Kraków, Wyd. Arcana, s. 283, fotografie; *Poland's Closest Neighbours. Official Communist stereotypes and popular myths*, w: *Borderlands. Cultura. Identity*, pod red. R. Kantora, Kraków, s. 161–172; *Życie codzienne i historia najnowsza — nowe pole badań etnologa*, „Etnografia Polska” z. 1–2, s. 11–18; *Hiking Tourism, Mountaineering and Speleology — Subculture of Escapism in Communist Poland*, „Studia Ethnographicae”, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica, Praha t. X, s. 9–24; Ryszard Vorbrich, *Górale Atlasu Marokańskiego. Peryferyjność i przejawy marginalności*. Wrocław 1996, PTL, s. 401, red. naukowa.
- 1997 — rozpoczyna trzyletnią pracę w wymiarze połowy etatu w Zakładzie Teorii i Historii Kultury w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Publikuje: *An Ethnologist's Experience: Indoctrination of Secondary School Students in Poland in the 1940s*, w: *Etnologiczna trefnia*, nr. 20, Zagreb, s. 133–144; „Czesi są namiętni na polskie kobiety”, *O urzędowym stereotypie i popularnej mitologii najbliższego sąsiada*, „Literatura Ludowa” nr 3, s. 25–32; *Profession and Propaganda: University Education in the Grip of Ideology and Poverty*, „The Anthropology of East Europe Review” vol. 15, No. 2, Autumn, Chicago, s. 65–75; *Futbol guzikowy. Nieznana gra dziecięca sprzed pół wieku*, „Zabawy i zabawki”, Kwartalnik Muzeum Zabawkarstwa w Kielcach, nr 4, 1997, s. 105–106; *Political Protest and Snobbery. Fashion among Cracow Students in the Early 1950s*, w: „Etnologia Europea”, Copenhagen, vol. 27:1, s. 63–77.
- 1998 — *Paradise in a Concrete Cage. Daily Life in Communist Poland. An Ethnologist's View*. Kraków, Wyd. Arcana, s. 306. Nawiązanie kontaktów z ośrodkiem monachijskim — prof. Klaus Roth uruchamia międzynarodowy program badawczy FOROST. Ze strony polskiej koordynuje go L.D.; *W cieniu kurtyny. Polityka indoktrynacji młodzieży szkół średnich na Górnym Śląsku w latach czterdziestych*, w: *Wszystek krąg ziemski. Antropologia, historia, literatura*, red. P. Kowalski, Wrocław, wyd. Uniw. Wrocławski, s. 431–449; *Eskapizm polityczny i biurokratyczne koncesje*, w: *Rozważania o tradycji i etosie*, red. J. Bartodziej i J. Goćkowski, Kraków, s. 366–382; *Mechaniczny fetysz. Wokół prywatnej motoryzacji w PRL*, „Arcana”, nr 21(3), s. 163–178.

- 2000 — 1 lipca otrzymuje stanowisko profesora zwyczajnego w Uniwersytecie Jagiellońskim. Publikuje *Popular culture of central Europe in the process of change*.
- 2001 — przechodzi na emeryturę z końcem roku akademickiego. Nie rezygnuje z pracy naukowej. Pisze i publikuje: *Political protest and snobbery: fashion among Cracow students in the early 1950s* (2000); *Miasta w filozofii władzy PRL-u i społecznej praktyce: wyzwanie dla badacza kultury* (2001). Zamieszcza recenzje w „Ludzie” i „Literaturze Ludowej”. Pisze artykuły i szkice dla „Arcanów”: *Tradycja, nostalgia i strach; Chałupy welcome to; W pierścieniu pozorów*. Prowadzi wykłady w prywatnych szkołach wyższych w Rzeszowie, Katowicach–Piotrowicach, i w Instytucie Filologii Orientalnej UJ.
- 2005 — 19 kwietnia po ciężkiej chorobie umiera w Krakowie. Artykuł *W pierścieniu pozorów* ukazuje się w „Arcanach” w lipcu 2005, wraz ze *Wspomnieniem o profesorze Leszku Dziegłu* pióra Krzysztofa Lalika.

Na podstawie publikacji Profesora i materiałów z Jego prywatnego archiwum, udostępnionych dzięki uprzejmości Pani Elżbiety Dziegiel, opracowali

Ewa Kosowska, Eugeniusz Jaworski

OLGA ILLUKIEWICZ (1922–2004)

Olga Illukiewicz z domu Bojarczuk urodziła się w Mszanie Dolnej 25 października 1922 roku. Po ukończeniu tutejszej szkoły podstawowej uczęszczała do Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. M. Konopnickiej w Nowym Sączu. Naukę w tej szkole przerwała jej wojna, do roku 1939 Olga ukończyła tylko trzy klasy. Podczas okupacji zdobywała wiedzę w tajnych kompletach, pracując równocześnie w miejscowym tartaku, bowiem zatrudnienie pozwalało uniknąć wywózki na roboty do Niemiec. Lata te tak wspomina w jednym z artykułów opublikowanym w kwartalniku „Almanach Ziemi Limanowskiej”: „Podczas tajnego nauczania zetknęłam się z wielką ofiarnością swoich profesorów. Było tak podczas przerabiania czwartej klasy gimnazjum oraz dwóch lat licealnych, jak i w trakcie egzaminowania. Uczyli mnie prof. Dominik Ciemnoczołowski, prof. Janina Tokarska, prof. Marian Panczakiewicz, prof. Gądek, a egzaminowały siostry niepokalanki w Nowym Sączu. Chciałabym swym nauczycielom tą drogą złożyć wyrazy wdzięczności i głębokiego szacunku dla ich wielkiej ofiarności i właściwie pojętej roli zawodu nauczycielskiego”.

W latach 1945–1950 studiowała historię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego i uzyskała stopień magistra filozofii. Dypłom ukończenia studiów został wystawiony 29 grudnia 1950 roku.

Pracę w zawodzie nauczycielskim rozpoczęła jednak wcześniej: od 1 września 1949 roku uczyła w Liceum Administracyjno-Handlowym w Szczecinie, skąd przeniosła się do Liceum Ogólnokształcącego w rodzinnej Mszanie Dolnej. Tu jako nauczycielka historii pracowała od 1 lipca 1952 roku. Potem z powodu zlikwidowania Liceum w Mszanie Dolnej przeniosła się do pracy w Liceum Ogólnokształcącym w Limanowej. Tej szkole i uczącej się w niej młodzieży poświęciła resztę aktywnego, zawodowego życia. Stąd odeszła na emeryturę 31 sierpnia 1978 roku. Jej zamiłowanie do pracy pedagogicznej ukształtowane zostało w rodzinie; jej matka, Elżbieta Bojarczuk, była wieloletnią nauczycielką w Mszanie Dolnej, a o swojej dzia-

łałości zawodowej, której poświęciła się niemal bez reszty, Olga Illukiewicz tak pisała w jednym z listów do redakcji „Almanachu Ziemi Limanowskiej”: „Stwierdzić muszę, że bez względu na ocenę mojej pracy pedagogicznej, ja ten zawód kocham i nie zamieniłabym go na żaden inny. Praca z młodzieżą w wieku szkoły średniej była moją pasją, a lata przepracowane — zwłaszcza w Liceum Ogólnokształcącym w Limanowej — to okres bardzo szczęśliwy, który dawał mi wiele zadowolenia i radości”. Praca nauczycielska Olgi Illukiewicz została doceniona: w roku 1975 została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, w roku 1978 otrzymała nagrodę I stopnia przyznaną przez Ministra Oświaty, a w roku 1986 wręczono jej Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Olga Illukiewicz była bardzo mocno związana z regionem zagórzańskim, z którego pochodziła, a okolice Mszany Dolnej były krainą Jej dzieciństwa. Od 1950 roku należała do Oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Mszanie Dolnej, założonego przez dr Sebastiana Flizaka w 1947 roku. Była jego zasłużonym członkiem, wyróżniającym się dużym dorobkiem piśmienniczym. Dziełem Jej życia jest „Kronika Mszany Dolnej”, praca licząca 450 stron, obejmująca okres od czasów prehistorycznych do najnowszych, to jest do roku 1990. Autorka pisząc „Kronikę Mszany Dolnej”, studiowała obszerną literaturę dotyczącą regionu, a także przeprowadziła liczne wywiady z mieszkańcami rodzinnego miasta. Dzieło to ofiarowała jako wotum Matce Boskiej Dobrej Rady, której obraz znajduje się w kościele parafialnym w Mszanie Dolnej.

25 października 1997 roku na 73 walnym zgromadzeniu PTL, w czasie obchodów jubileuszowych z okazji 50-lecia tamtejszego oddziału, wygłosiła odczyt pt. „Kronika Mszany Dolnej”.

W „Kronice Pamiątkowej 200-lecia Konstytucji 3 Maja” znajdziemy Jej artykuł pt. „Duch niepodległości a Legiony Piłsudskiego w rejonie limanowskim”.

Na początku 2001 roku Olga Illukiewicz podjęła współpracę z redakcją kwartalnika „Almanach Ziemi Limanowskiej”. Opublikowała w nim następujące artykuły:

- „parafia” (O kościele w Mszanie Dolnej) nr 5, lato 2001;
- „Legiony w Mszanie Dolnej” nr 6, jesień 2001;
- „Życie kulturalne i towarzyskie w Mszanie Dolnej na przełomie XIX i XX wieku, nr 7, zima 2001/2002;
- „Zbójnicy” nr 8, wiosna 2002;
- „Stanisław Ciężadlik” nr 9, lato 2002;
- „Tajne nauczanie w Mszanie Dolnej” nr 10, jesień 2002;
- „Z dziejów pasierbieckiego sanktuarium” nr 13, lato 2003.

Ostatni tekst, jaki nadesłała do redakcji „Almanachu”, dotyczy sanktuarium na Pawierbucu, powstał z potrzeby serca i wiązał się z Jej głęboką religijnością. Podczas spotkania z redaktorem naczelnym „Almanachu”, Józefem Bogaczem, prosiła go o przyspieszenie druku tego artykułu, by „zdążył ukazać się za jej życia”. Miała obmyślane projekty wielu artykułów, ale wątpiła, czy zdąży je jeszcze napisać, gdyż przeczuwała zbliżającą się granicę swojego czasu.

Olga Illukiewicz zmarła 10 stycznia 2004 roku. Ks. Proboszcz Zdzisław Balon, żegnając Ją w kościele parafialnym w Mszanie Dolnej, przypomniał, że życiem swym służyła przeszłości — miłując Ojczyście dzieje, oraz przyszłości — kształtując umysły, charaktery i uczucia młodych ludzi.

Zofia Illukiewicz — córka

DANUTA TYLKOWA (1932–2004)

Doc. dr hab. Danuta Tylkowa, urodzona 9 stycznia 1932 roku w Przemyślu, była córką Anny z Gerlickich i Józefa Brodów — dyrektora młyna w Przemyślu. Okres II wojny światowej i okupacji spędziła w Łucku. Czas ten szczególnie głęboko utkwiał w pamięci dziecka, wrażliwego na ówczesne tragedie mieszkańców wielonarodowego Łucka. Wielokrotnie wracała pamięcią w późniejszych latach do tych przeżyć. W roku 1945 wraz z rodzicami, bratem i przyrodnią siostrą znalazła się w Krakowie, a następnie we Wrocławiu, z którego okresowo powróciła do Krakowa, uczęszczając do XI Gimnazjum i Liceum im. J. Joteyki. Nawiązane w szkole serdeczne koleżeńskie kontakty utrzymywała do końca życia. Maturę zdała w 1951 roku we Wrocławiu w Liceum TPD nr 1. W tym też roku podjęła studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierunku Historii Kultury Materialnej, które ukończyła w 1955 roku uzyskawszy stopień magistra etnografii na podstawie pracy pt. „Konstrukcja drewnianych ścian chaty w Polsce” napisanej pod kierunkiem prof. dr. K. Moszyńskiego.

W roku 1952 wyszła za mąż za Władysława Tylka (docenta dr. inż. Akademii Rolniczej w Krakowie), z którym miała córkę Dorotę (ur. 1954) — dr nauk biologicznych Collegium Medicum UJ w Krakowie.

Po ukończeniu studiów podejmowała prace zlecone w Katedrze Etnografii Słowian UJ (badania terenowe, prace bibliograficzne), m.in. uczestnicząc w pracach związanych z redakcją przygotowywanego do druku przez prof. dr. K. Moszyńskiego dzieła *Człowiek. Wstęp do etnografii powszechnej i etnologii* (Wrocław 1958). W 1956 roku brała udział w akcji odczytowej popularyzującej etnografię, kierowanej przez krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Od 1 sierpnia 1958 roku związana była z Zakładem Etnografii Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Krakowie, początkowo na umowach sezonowych jako pomocniczy pracownik naukowy, a od 1 marca 1964 roku w stopniu konsultanta. 1 marca 1967 roku podjęła studia doktoranckie, z których zrezygnowała w 1969 roku, podejmując 1 listopada tegoż roku pracę w Zakładzie Etnografii IHKM PAN w Krakowie w charakterze stałego pracownika etatowego — do 30 kwietnia 1976 roku na stanowisku starszego asystenta, a następnie w stopniu adiunkta. W dniu 15 marca 1976 roku na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ obroniła pracę doktorską pt. *Sposoby zdobywania i użytkowania wody we wsiach Beskidu Śląskiego* (Wrocław 1978, Komisja Etnograficzna, PAN Oddział w Krakowie), której promotorem był prof. dr Mieczysław Gładysz, a recenzentami prof. dr Anna Kutrzeba-Pojnarowa oraz doc. dr hab. inż. Hanna Gładki. Rada Wydziału Filozoficzno-Historycznego uznała pracę za wybitną i postawiła wniosek o wyróżnienie jej nagrodą. Stopień doktora habilitowanego otrzymała 21 marca 1991 roku na podstawie pracy pt. *Medycyna ludowa w kulturze wsi Karpat Polskich* (Biblioteka Etnografii Polskiej nr 42, Ossolineum, Wrocław 1989), zaś 1 stycznia 1992 roku została powołana na stanowisko docenta w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN (dawny Instytut Historii Kultury Materialnej). 1 marca 1987 roku objęła stanowisko kierownika Pracowni Etnologii IHKM PAN w Krakowie, pełniąc tę funkcję do przejścia na emeryturę w 2002 roku.

Brała czynny udział w pracach Międzynarodowej Komisji do Badania Kultury Ludowej w Karpatach (MKKK; założonej w 1959 roku), w której działały cztery sekcje: pasterska, folkloru, rzemiosła i wytwórczości domowej oraz budownictwa. D. Tylkowa była członkiem międzynarodowego zespołu redakcyjnego opracowania architektury ludowej Karpat i Bałkanów, przygotowując z doc. dr hab. Marią Gładyszową w pierwszym etapie bibliografię wydaną w Brnie w 1981 roku, a następnie syntezę budownictwa ludowego na obszarze Karpat Polskich. Obszerne opracowanie wraz z mapami, rysunkami i bogatą dokumentacją fotograficzną zostało złożone na ręce redaktora PhDr. V. Frolca CSc., którego niespodziewana śmierć w 1992 roku przerwała prace nad edycją tego wydawnictwa. W Komisji tej od 1976 roku przez wiele lat pełniła funkcję sekretarza, a od 1999 roku oficjalnie powołana została przez Komitet Nauk Etnologicznych PAN na przewodniczącą sekcji polskiej. Brała czynny udział w licznych konferencjach i spotkaniach w kraju i za granicą związanych z organizacją prac MKKK i opracowaniem budownictwa mieszkalnego w Karpatach Polskich. W 1993 roku, w zaistniałych nowych warunkach politycznych, zintensyfikowana została działalność MKKK, do czego w znacznym stopniu przyczyniła się D. Tylkowa. Dzięki jej dużemu osobistemu zaangażowaniu doszło do wydania w ramach Komisji syntezy folkloru zbójnickiego Karpat zatytułowanej *Heroes or Bandits: Outlaw Traditions in the Carpathian Region* (Europejski Instytut Folkloru, Budapeszt 2002). Publikacja ta ukazała się w języku rosyjskim. Podejmowała także energiczne działania zmierzające do ukończenia i wydania opracowania budownictwa mieszkalnego tego regionu. W ostatnich latach uczestniczyła w korekcie słownika czesko-słowacko-polskiego terminów związanych z budownictwem, opracowanym przez PhDr. J. Langerę CSc. ze Słowacji — redaktora powyższego wydawnictwa. Publikacja ta oczekuje na wydanie.

W latach 70. XX wieku uczestniczyła w przygotowaniu zbiorowego, trzytomowego międzynarodowego wydawnictwa pt. *Kultura ludowa narodów słowiańskich*, tom II, *Polacy*, pod redakcją M. Gładyszowej, opracowując zagadnienie wnętrza mieszkalnego. Praca ta została ukończona, ale dotychczas nie została wydana.

Zainteresowania naukowe D. Tylkowej koncentrowały się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z architekturą ludową (*Drewniane spichrze beczkowato sklepione w południowej Sądcecczyźnie*, „Etnografia Polska” t. 6:1962, s. 338–347, *Drewniane budownictwo ludowe wsi opolskiej*, „Etnografia Polska” t. 33:1989, z. 2, s. 83–92, il.), wnętrzem mieszkalnym (*Wyposażenie mieszkań*, w: *Etnografia Polski. Przemiany kultury ludowej*, t. 1, Wrocław 1976, s. 329–352); pasterstwem, zdobywaniem i użytkowaniem wody (*Traditionelle Formen des Wassertransportes in den Polnischen Karpaten*, w: *Traditionelle Transportmethoden*, Budapeszt 1981, s. 37–41, il. 9; *Rola wody w wierzeniach i praktykach magicznych*, „Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie”, t. 8:1983, s. 83–89). Podczas licznych badań empirycznych zgromadziła wiele bardzo interesującego materiału, związane go z zagadnieniami dotyczącymi wody, sposobami jej poszukiwania, rodzajami ujęć, transportem i jej konsumpcją oraz znaczeniem w wierzeniach, zwyczajach, obrzędach, jak i wykorzystaniem w medycynie. Zagadnienie medycyny ludowej, którym zresztą pasjonowała się od lat (np. *Lecznictwo ludowe*, w: *Tradycja a współczesne przeobrażenia wsi Beskidu Śląskiego*, „Etnografia Polska” t. 28: 1984, z. 1, s. 201–222; *Die Volkspharmakologie in den polnischen Karpaten*, „Ethnobotanik” t. 3: 1985, s. 61–64), D. Tylkowa ujmowała wieloaspektowo, przedstawiając m.in. etiologię i diagnostykę ludową, samoleczenie i leczenie w kręgu rodzinno-sąsiedzkim, środki terapeutyczne, ludowych specjalistów, korzystanie z lekarzy profesjonalnych itp. Myśleniu i działaniu magicznemu w medycynie ludowej poświęciła nadto uwagę w artykule „Bez uroku”. *Elementy religijno-magiczne w karpackim leczeniu ludowym*, w: *Czas zmiany, czas trwania. Studia etnologiczne*, Warszawa 2003,

s. 203–212). Ukazały się także jej opracowania poświęcone zagadnieniom wiedzy ludowej (*Chłopskie umiejętności techniczne a modernizacja wsi*, w: *Funkcje społeczne etnologii*, Poznań, 1979, s. 76–79; *Wiedza ludowa*, w: *Etnografia Polski. Przemiany kultury ludowej*, t. 2, Wrocław 1981, s. 71–88). Była autorką wspomnianych wyżej dwóch rozdziałów dotyczących wnętrza i wiedzy ludowej w przygotowanej przez Polską Akademię Nauk syntezie pt. *Etnografia Polski. Przemiany kultury ludowej*, t. 1 i 2, op. cit., wyróżnionej w 1981 nagrodą sekretarza PAN.

Przez wiele lat pracowała pod kierunkiem prof. dr. M. Gładysza, który szczególny nacisk kładł na umiejętność prowadzenia dogłębnych badań terenowych oraz wykorzystania materiałów archiwalnych i bibliograficznych. W latach 1959–1963, w ramach współpracy z Instytutem Śląskim w Opolu, brała udział w badaniach etnograficznych prowadzonych na terenie Opolszczyzny, gromadząc materiały do monografii wsi Dąbrówka Dolna. Materiały dotyczące architektury ludowej, pożywienia, hodowli, zwyczajów dorocznych i obrzędów rodzinnych oraz medycyny ludowej znajdują się w archiwum Instytutu Śląskiego w Opolu. Kierownikiem naukowym tych prac był prof. M. Gładysz.

Podstawową problematykę badawczą krakowskiej Pracowni Etnologii stanowiły przemiany kultury ludowej wsi wybranych regionów Karpat Polskich, takich jak Beskid Śląski, Sądecki, Żywiecki i Podhale. W przygotowanych monografiach tych regionów D. Tylkowa była współautorką charakterystyki Beskidu Śląskiego i Podhala (współautorstwo Z. Szromba-Rysowa, *Ogólna charakterystyka regionu*, w: *Tradycja a współczesne przeobrażenia wsi Beskidu Śląskiego*, „Etnografia Polska” t. 28: 1984, z. 1, s. 17–33; *Wiadomości o regionie*, współautorstwo U. Lehr, w: *Podhale. Tradycja we współczesnej kulturze wsi*. Biblioteka Etnografii Polskiej nr 55, Kraków 2000, s. 11–78) oraz opracowała zagadnienia związane z medycyną ludową tych regionów (*Lecznictwo ludowe*, w: *Tradycja a współczesne przeobrażenia wsi Beskidu Śląskiego*, op. cit.; *Medycyna ludowa*, w: *Studia z kultury ludowej Beskidu Sądeckiego*, Wrocław 1985, s. 33–52; *Ludowe zabiegi terapeutyczne*, w: *Górale Beskidu Żywieckiego. Wybrane dziedziny kultury ludowej*, Biblioteka Etnografii Polskiej nr 47, Kraków 1992, s. 115–135; *Lecznictwo ludowe*, w: *Podhale...* op. cit., s. 385–419). Była redaktorem dwóch ostatnich opracowań, przekazując Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II monografię Podhala. Należy wymienić jeszcze opracowanie Czarnego Dunajca, w którym opublikowała obszerny rozdział poświęcony kulturze ludowej (*Czarny Dunajec i okolice. Zarys dziejów do roku 1945*, red. F. Kiryk, wyd. Secesja, Kraków 1997, s. 491–548). Swoje publikacje umieszczała także w opracowaniach jubileuszowych poświęconych prof. dr hab. Dorocie Simonides (*Za Kubalonką. Z zagadnień wiedzy ludowej mieszkańców wsi Beskidu Śląskiego*, w: *Folklorystyczne i antropologiczne opisanie świata*, Opole 1999, s. 269–276) oraz prof. dr hab. Wandzie Paprockiej („Bez uroku”. *Elementy religijno-magiczne w karpaccim lecnicztwie ludowym* (op. cit.)). D. Tylkowa uczestniczyła nadto w zespołowych pracach nad bibliografią kultury ludowej Karpat (*Bibliografia historii kultury ludowej Karpat*, cz. 1, *Materiały do bibliografii Polskiej*, Warszawa 1960; *Bibliographia Ethnographica Carpatobalcanica*, t. 1, *Lidova architektura*, Brno 1981).

W latach 1966–1970 w ramach współpracy z Katedrą Etnografii Słowian UJ prowadziła terenowe praktyki studenckie, opracowując kwestionariusze, instruktaż oraz prowadząc kontrolę zebranych materiałów. Brała udział w prowadzeniu seminariów magisterskich oraz konsultowała w roku akademickim 1970/71 prace magisterskie. Była promotorem pracy doktorskiej wysoko ocenionej przez Komisję Rady Naukowej Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, a obronionej już po śmierci D. Tylkowej w maju 2005 roku.

Będąc wytrawnym badaczem terenowym, umiejętnie wykorzystywała w swych pracach naukowych zebrany przez siebie materiał empiryczny, zawsze poparty bogatą literaturą przed-

miotu. Beskid Śląski był regionem, z którym D. Tylkowa była szczególnie związana, ceniąc sobie możliwość prowadzenia — na tym niezwykle interesującym terenie, co zawsze podkreślała — dogłębnych badań i nawiązywania żywych i serdecznych kontaktów z jego mieszkańcami. Ich inteligencji i życzliwości oraz zrozumieniu potrzeby utrwalania własnego dziedzictwa kulturowego zawdzięczała bogaty materiał, który wykorzystała w swych licznych publikacjach. Łatwość w nawiązywaniu kontaktów z badaną społecznością owocowała licznymi, długoletnimi przyjaźniami. Wykazywała duże zdolności organizacyjne i umiejętność pracy zespołowej. Była koleżeńska i życzliwa ludziom, spiesząc im zawsze z bezinteresowną pomocą i radą. Przebywała na stypendiach naukowych w Bułgarii, Czechosłowacji, Związku Radzieckim i na Węgrzech. Wyniki swoich badań referowała na licznych konferencjach w kraju i za granicą. Ostatnim Jej wystąpieniem było przedstawienie historii działalności Międzynarodowej Komisji do Badania Kultury Ludowej w Karpatach, na odbywającej się w październiku 2004 roku Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Góry i góralszczyzna...” (Kraków – Nowy Targ – Bukowina Tatrzańska).

W 1993 roku odznaczona została Srebrnym Krzyżem Zasługi, a w 2004 roku wyróżniona pamiątkowym medalem z okazji 50-lecia Instytutu Archeologii i Etnologii PAN za wybitne osiągnięcia naukowe i współtworzenie historii Instytutu.

Od 1958 roku była członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, a od 1977 roku Komisji Etnograficznej przy Oddziale PAN w Krakowie, pełniąc w latach 1999–2003 funkcję zastępcy przewodniczącego tej Komisji. W roku 1993 wybrana została na członka Komitetu Nauk Etnologicznych PAN (kadencja 1993–1995). Należała również do Krakowskiego Towarzystwa Lekarskiego.

Zmarła 11 grudnia 2004 roku w Krakowie; pochowana została na tamtejszym Cmentarzu Rakowieckim.

*Krystyna Hermanowicz-Nowak
Zofia Szromba-Rysowa*

MAGDALENA PARNOWSKA (1930–2004)

Maria Magdalena Parnowska z domu Piłat, urodzona 12 listopada 1930 roku w Nowym Dworze Mazowieckim, zmarła w październiku 2004 roku w Warszawie. Mgr etnografii, ukończyła Studium Historii Kultury Materialnej Uniwersytetu Warszawskiego.

W Państwowym Muzeum Etnograficznym pracowała od 1956 do 1989 roku, prowadziła Archiwum PME. Odznaki: Zasłużony Działacz Kultury, Złota Odznaka, Zasłużony Działacz Związków Zawodowych.

Pani Magda dała się poznać jako dobry organizator ważnej komórki naukowej gromadzącej dane źródłowe, dokumenty ikonograficzne oraz dane informacyjne na temat muzeum, jak i problematyki kultury ludowej. Była zaangażowana w działalność społeczną na polu związkowym. Przez wiele lat była w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Małgorzata Orlewicz

BARBARA PESZAT-KRÓLIKOWSKA
(1924–2005)

Barbara Peszat-Królikowska urodziła się 9 grudnia 1924 roku. Długoletnia dziennikarka redakcji muzycznej Polskiego Radia (od 1953 r.), absolwentka muzykologii na UJ, już podczas studiów zajmowała się dokumentacją folkloru i muzyki ludowej. Przez wiele lat zajmowała się rejestrowaniem na taśmie muzyki i śpiewu, obrzędów i zwyczajów ludowych na terenie woj. Małopolskiego. Dokumentowała pierwsze Jesienie Tatrzańskie, a później robiła nagrania w czasie Międzynarodowego Festiwalu Ziem Górskich w Zakopanem. Nagrywała również inne festiwale, np. górali polskich w Żywcu, Sabalowe Bajania, Karnawał Góralski w Bukowinie Tatrzańskiej itp. W międzynarodowym konkursie w 1974 roku za jedno z nagrań otrzymała nagrodę „Prix Bratysława”. Będąc na emeryturze, realizowała wspólnie z Ireną Wollen cykl programów telewizyjnych pt. „Obrzędy i zwyczaje”.

Barbara Peszat-Królikowska była honorowym członkiem Związku Podhalań oraz członkiem Towarzystwa Przyjaciół Orawy. Na zebraniach Krakowskiego Oddziału PTL często były wyświetlane filmy, które realizowała dla Telewizji Polskiej. Do PTL należała od 1999 roku. Zmarła 27 lutego 2005 roku.

Krystyna Reinfuss-Janusz

JÓZEFA ROGULSKA
(1919–2005)

Józefa Rogulska urodziła się 19 maja 1919 roku w Strzeszkowicach. Twórczością ludową zajmowała się od swoich najmłodszych lat. Zajmowała się haftem oraz wyrobem tkanin, wycinanek i pajaków. Ze szczególnym zamiłowaniem oddawała się plastyce papierowej. Jej wycinanki w kształcie kolistym, kwadratowym, różg i szlaczków są najczęściej jednobarwne, rzadziej wielokolorowe. Pajaki wykonywała ze słomy, bibuły, jak również z pierza. Była jedną z lepszych gawędziarek i śpiewaczek powiatu opoczyńskiego.

Od 1960 roku brała udział w licznych konkursach etnograficznych i przeglądach wokalnych, zdobywając za swoje prace i występy nagrody i wyróżnienia. Jej prace znajdują się w zbiorach Muzeum Regionalnego w Opocznie, w muzeach etnograficznych w Toruniu, Lublinie Łodzi i Warszawie. Była członkinią Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie, i Oddziału PTL w Opocznie.

Zmarła 5 marca 2005 roku.

Jan Łuczkowski

ZOFIA WIERUSZEWSKA
(1931–2005)

Zofia Wieruszewska urodziła się 14 marca 1931 roku w Woli Załężnej. Twórczością ludową zajmowała się od 1966 roku. Oprócz wycinanek, w których wykonywaniu wykazywała ogromne mistrzostwo, tworzyła tkaniny, hafty i koronki. W hafcie stosowała ścieg płaski i krzyżykowy. Jej motywy i kompozycje hafciarskie nawiązywały do wzorów regionalnych. Wycinanki, najczęściej kwadratowe lub okrągłe, wyróżniały się starannością wykonania i ciekawym łączeniem dawnych motywów z własną inwencją.

Brała udział w licznych konkursach etnograficznych, gdzie zdobywała wiele prestiżowych nagród na wystawach i kiermaszach. Zawsze chętnie uczestniczyła w pokazach twórczości ludowej mających na celu propagowanie rodzinnego folkloru wśród młodzieży szkolnej.

Jej prace znajdują się w zbiorach Muzeum Regionalnego w Opocznie oraz innych placówkach muzealnych na terenie całego kraju, m.in. w Łodzi, Lublinie, Toruniu. Należała do Oddziału PTL w Opocznie.

Zmarła 25 lutego 2005 roku.

Jan Łuczkowski

„BIBLIOTEKA ZESŁAŃCA”

seria wydawnicza poświęcona dziejom Polaków na Wschodzie

„Biblioteka Zesłańca” jest nową serią wydawniczą Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego realizowaną we współpracy z Wrocławską Drukarnią Naukową. Jej program edytorski zapowiada ukazywanie się publikacji poświęconych dziejom Polaków na Syberii, Dalekim Wschodzie, w Kazachstanie i innych rejonach byłego Związku Radzieckiego. Oprócz tzw. literatury łagrowej obejmuje ona także reprintowe wydania pamiętników syberyjskich z XIX stulecia, monografie poświęcone dziejom Polaków za Uralem, antologie poświęcone łagrom Karagandy, Kołomy, Norylska, Workuty, książki na temat ucieczek z zesłania oraz inne opracowania przedstawiające wkład wybitnych polskich badaczy Syberii — Benedykta Dybowskiego, Bronisława Piłsudskiego, Wacława Sieroszewskiego i innych.

„Biblioteka Zesłańca” jest jedyną w Polsce oficyną wydawniczą specjalizującą się w wydawaniu tego rodzaju literatury. Za szczególne zasługi w tym zakresie wyróżniona została po dwakroć (1991 i 1992) nagrodą Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce. Osoby zainteresowane publikowaniem prac leżących w profilu „Biblioteki Zesłańca” proszone są o kontakt z wydawnictwem. Zainteresowani jesteśmy także gromadzeniem zbiorów archiwalnych związanych z dziejami zesłań i deportacji Polaków na Syberię.

Redaktor: Antoni Kuczyński; Adres redakcji: 50-382 Wrocław, ul. Szczytnicka 11.

„LITERATURA LUDOWA”

Dwumiesięcznik naukowo-literacki

Czasopismo ukazuje się od 1957 roku i jest wydawane przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze.

Zgodnie z nowoczesnym pojmowaniem folkloru pismo dąży do ogarnięcia różnych zakresów żywej, popularnej twórczości ludowej, podejmując tym samym badania w rejonach zaniedbanych przez humanistykę.

„Literatura Ludowa” ogłasza artykuły i materiały związane z folklorem różnych środowisk zawodowych. Tematyka badawcza obejmuje złożony folklor miasta przekazywany przez tradycję ustną, jak też w formie druków miejskich (ballada uliczna, powieść brukowa, sennik itp.).

Stawiając szczególny nacisk na badania w rejonach zaniedbanych i na badania wokół pytań dnia dzisiejszego: o los tradycji folklorystycznych i folklorystyczne źródła przemian literatury, o związki między pojęciami folkloru, literatury popularnej, kultury masowej — „Literatura Ludowa” pragnie również utrzymać szerokie spojrzenie na całość procesu kulturowego od średniowiecza po współczesność.

Redaktor: Jolanta Ługowska, sekretarz: Maria Bożena Kuczyńska.

Adres redakcji: 50-382 Wrocław, ul. Szczytnicka 11, tel. (0-71) 321 16 10; 321 16 14.

Seria: *Prace Komitetu Nauk Etnologicznych Polskiej Akademii Nauk*

- Nr 1. Teresa Kulesza-Zakrzewska, *Bibliografia etnograficznych prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych wykonanych na uniwersytetach polskich w latach 1945–1975*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Łódź 1979, ss. 168.
- Nr 2. Grażyna Ewa Karpińska, *Bibliografia etnografii polskiej za lata 1970–1975*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa 1980, ss. 430.
- Nr 3. Maria Niewiadomska, *Bibliografia etnografii polskiej za lata 1961–1969*, cz. 1, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa 1982, ss. 237.
- Nr 4. Maria Niewiadomska, *Bibliografia etnografii polskiej za lata 1961–1969*, cz. 2, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa 1983, ss. 233.
- Nr 5. Maria Niewiadomska, *Bibliografia etnografii polskiej za lata 1976–1985*, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław 1989, ss. 500.
- Nr 6. *Etnologia polska między ludoznawstwem a antropologią*, pod red. Aleksandra Posern–Zielińskiego, Wydawnictwo Drawa, Poznań 1995, ss. 199.
- Nr 7. *Oblicza zmiany. Etnologia a współczesne transformacje społeczno–kulturowe*, pod red. Michała Buchowskiego, Wydawnictwo ECO, Międzychód 1996, ss. 172.
- Nr 8. *The Task of Ethnology/Cultural Anthropology in Unifying Europe*, pod red. Aleksandra Posern–Zielińskiego, Wydawnictwo Drawa, Poznań 1998, ss. 165.
- Nr 9. *Ethnology and Anthropology at the Time of Transformation. Poland at the 14th Congress of the International Union of Anthropological and Ethnological Sciences*, pod red. Katarzyny Kaniowskiej i Danuty Markowskiej, Studio Bilboart, Łódź 1998, ss. 140.
- Nr 10. *Przeszłość etnologii polskiej w jej terażniejszości*, pod red. Zbigniewa Jasiewicza i Teresy Karwickiej, Dalet Sp. z o.o., Poznań 2001, ss. 185.
- Nr 11. *Between Tradition and Postmodernity. Polish Ethnography at the Turn of the Millennium*, pod red. Lecha Mroza i Zofii Sokolewicz, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego i Wydawnictwo DIG, Warszawa 2003.
- Nr 12. *Wschód w polskich badaniach etnologicznych i antropologicznych. Problematyka – badacze – znaczenie*, pod red. Zbigniewa Jasiewicza, Biblioteka Telgte, Poznań 2004.

INFORMACJE DLA AUTORÓW PUBLIKACJI W „LUDZIE”

Publikacje w „Ludzie” są zamieszczane w następujących działach: „Studia i materiały”, „Poglądy i opinie”, „Sylwetki”, „Rozmowy i wspomnienia”, „Recenzje i noty recenzyjne”, „Kronika” oraz „In memoriam”. Artykuły („Studia i materiały”) są przed przyjęciem do druku opiniowane przez recenzentów „zewnętrznych”.

Objętość przesyłanych do redakcji artykułów nie powinna przekraczać 1,5 a.a. (60 tys. znaków ze spacjami) łącznie z materiałami ilustracyjnymi, a recenzji i innych opracowań 0,3 a.a. (12 tys. znaków). Teksty należy przekazywać do bieżącego tomu nie później niż do 30 czerwca, w dwóch egzemplarzach wraz z dyskietką z ich zapisem elektronicznym (preferowany format Microsoft Word for Windows).

Do artykułów należy dołączyć streszczenie (w języku polskim lub angielskim o objętości ok. 2 tys. znaków). Informacja o autorze tekstu winna zawierać imię i nazwisko, stopień naukowy oraz miejsce pracy (dla ewentualnej korespondencji prosimy także o adres domowy, e-mail). Odniesienie w tekście do źródła winno zawierać nazwisko autora, rok publikacji i numer strony, np.: (Burszta, 1974, s.14). W bibliografii należy uwzględnić nazwisko i imię autora, rok publikacji, pełen tytuł, wydawnictwo, miejsce wydania, np.:

Burszta Józef

1974 *Kultura ludowa – kultura narodowa. Szkice i rozprawy*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa.

1987 *Etnografia*, w: *Słownik etnologiczny. Terminy ogólne*, red. Z. Staszczak, PWN, Warszawa-Poznań.

Publikacje w „Ludzie” nie są płatne. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i opracowywania tekstów. Materiałów nieprzyjętych do druku redakcja nie odsyła. Materiały do druku i korespondencję prosimy przysyłać na adres redakcji: Redakcja „Ludu”, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, 61–809 Poznań, ul. św. Marcin 78.

REDAKCJA